Cercetările arheologice de la Palatul Ghica-Tei

RADU CIUCEANU, CRISTIAN BRĂCĂCESCU

În campania arheologică din 1980 activitatea s-a desfășurat în zona de nord a Palatului Ghica-Tei, zonă cuprinsă între zidul de incintă al palatului și cel al ctitoriei Ghiculeștilor.

Săpătura, orientată nord-sud (11,5 × 1,00 m), a fost amplasată într-un pronunțat rambleu, cu panta spre șoseaua Doamna Ghica, iar cota înaltă spre zidul de nord al palatului.

Stratigrafia profilului este următoarea: sub un strat vegetal de circa 6—12 cm urmează un nivel de pămînt cafeniu deschis, cu urme de var și pietriș. Stratul următor, destul de gros, este compus din materiale provenind dintr-o demolare: cărămizi, urme de lemn, fragmente de baluștrii, piatră fragmentară. De remarcat că acest strat, spre deosebire de cel din zona E, nu conține nici o urmă de incendiu. Sub el urmează un strat subțire de nisip, dublat, la partea inferioară, de un strat cenușiu închis din cărămidă spartă și pietriș. La aproximativ 7 m de zidul de incintă al palatului, săpătura a scos la iveală un scoc de mortar, de circa 1,8 m lățime, aflat sub stratul provenit din demolare. Ultimul nivel e reprezentat de un pămînt roșcat de pădure, aflat la adîncimea de —2,10 m. Se remarcă că straturile sînt relativ orizontale, ceea ce demonstrează ideea unei amenajări de teren. La aproximativ 1,5 m, către zidul de incintă al bisericii, s-a trasat o nouă secțiune de racord, orientată nord-sud și de proporții reduse (2 × 1 m); ea nu a adus nici o modificare în stratigrafia zonală.

Urmărindu-se surprinderea vechilor chilii ce înconjurau actuala biserică, atestate în veacul trecut, s-a purces la executarea unei noi secțiuni în curtea bisericii, orientată nord-sud și mărginită pe o parte de zidul de nord al palatului, iar la cealaltă extremitate de rondoul din curtea ctitoriei Ghiculeștilor (14,30 × 1,00 m) (fig. 1).

Succesiunea nivelurilor este asemănătoare cu cea descrisă în legătură cu secțiunile exterioare, cu deosebirea marcantă, că stratul de demolare are în el urme de incendiu (cărbuni, lemne calcinate parțial, cenușă). Din acest strat s-au recoltat: piroane, balamale, ceramică. De asemenea, sub stratul de demolare, s-a surprins traiectul aceluiași scoc de mortar, descoperit extra-muros. Diferența de nivel (circa 30—50 cm) demonstrează orientarea pantei de la nord-est către sud-vest. Nu s-a putut încă formula o concluzie în privința utilității acestui scoc; avansăm ideea folosirii lui în cadrul gospodăriei monahale, care a existat pe aceste meleaguri, pînă în ultimele decenii ale veacului trecut.

Deschiderea a încă două secțiuni, de proporții reduse, în zona rondoului și a presupusei ctitorii a Văcăreștilor, una orientată est-vest (4,50 × 1 m), iar cealaltă nord-est—sud-vest (3,60 × 1 m) a scos la suprafață fundațiile ctitoriei boierilor Văcărești, atestate în pisania bisericii Ghiculeștilor (1833).

Sondajele au relevat, cu aproximație, conturul și dimensiunile fostei biserici. De menționat un puternic strat de demolare și absența unor urme de incendiu, ceea ce confirmă decalajul temporar între demolarea vechii ctitorii văcărești și incendiul din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care a mistuit corpul de chilii.

*

Un bloc de piatră, avînd forma unui cub, cu latura de 72 cm, situat în axul actualei biserici și la 11 m spre vest de pridvorul acesteia, marca, prin tradiție, locul altarului din lăcașul boierilor Văcărești. Indicația a fost confirmată prin surprinderea în săpătură a două fragmente din zidul de elevație al fostei biserici.

Zidurile apar la o adîncime relativ mică, între 40—60 cm, sub nivelul actual al solului și se păstrează pe o înălțime de cca. 50—70 cm. Materialul de construcție, cărămida oltenească de 28 × 16 × 8 cm, este similar celui folosit la sala cu bolți „a vella" din zona E. În fragmentul de zid estic, ștrepii de cărămidă sînt orientați în funcție de laturile poligonului exterior, paralel și respectiv perpendicular pe ele; la fața interioară a zidului de sud, urme de tencuială precizează finisajul folosit.

Primul fragment de fundație, aflat în proximitatea sud-estică a altarului amintit, a cărui fundație calcă ușor pe zid, aparține absidei estice. Se poate afirma că această absidă avea un contur exterior poligonal, întrucît în porțiunea săpată apar fragmentele a două laturi și unghiul (de circa 145°) pe care îl formează între ele. În stadiul actual, nu putem stabili cu certitudine numărul de laturi ale absidei și nici conturul ei interior — poligonal sau curbiliniu — fața interioară a zidului fiind degajată pe o suprafață redusă, irevelantă din punctul acesta de vedere; este suficientă, însă, această porțiune

www.e-patrimoniu.ro / www.cimec.ro

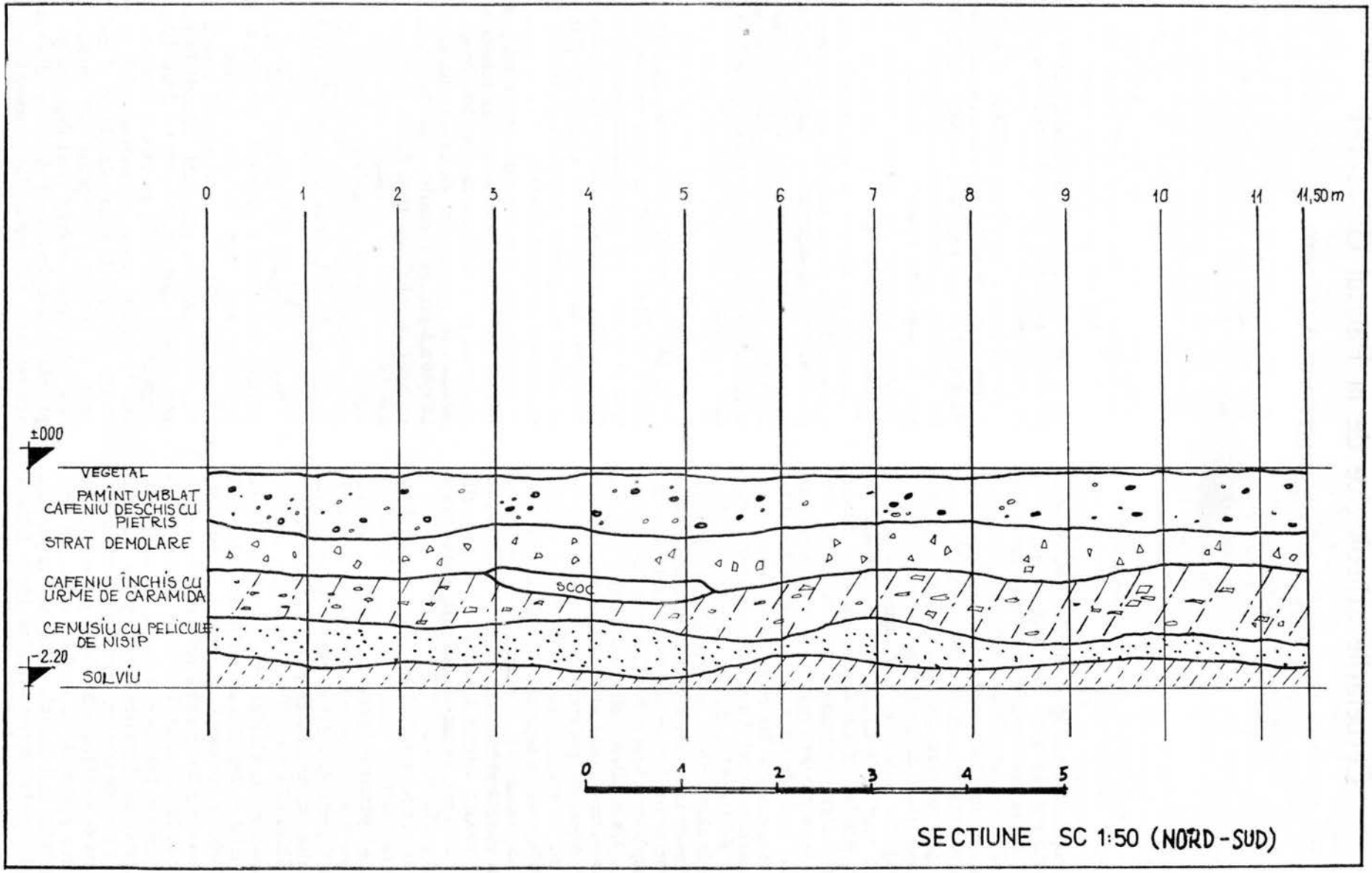

Fig. 1. Ghica-Tei. Profil nord-sud.

www.e-patrimoniu.ro / www.cimec.ro

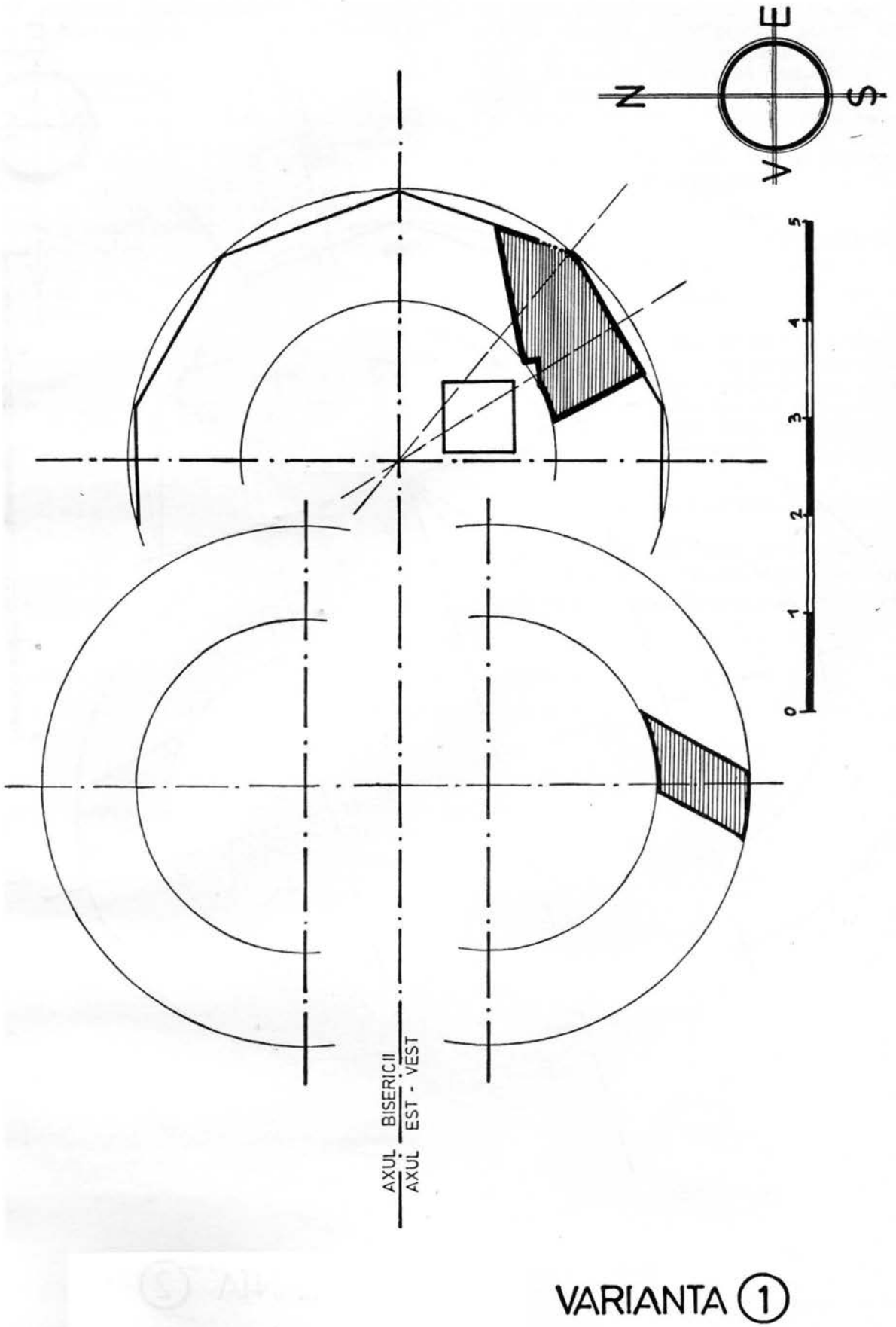

Fig. 2. Ghica-Tei. Planul bisericii. Varianta 1.

www.e-patrimoniu.ro / www.cimec.ro

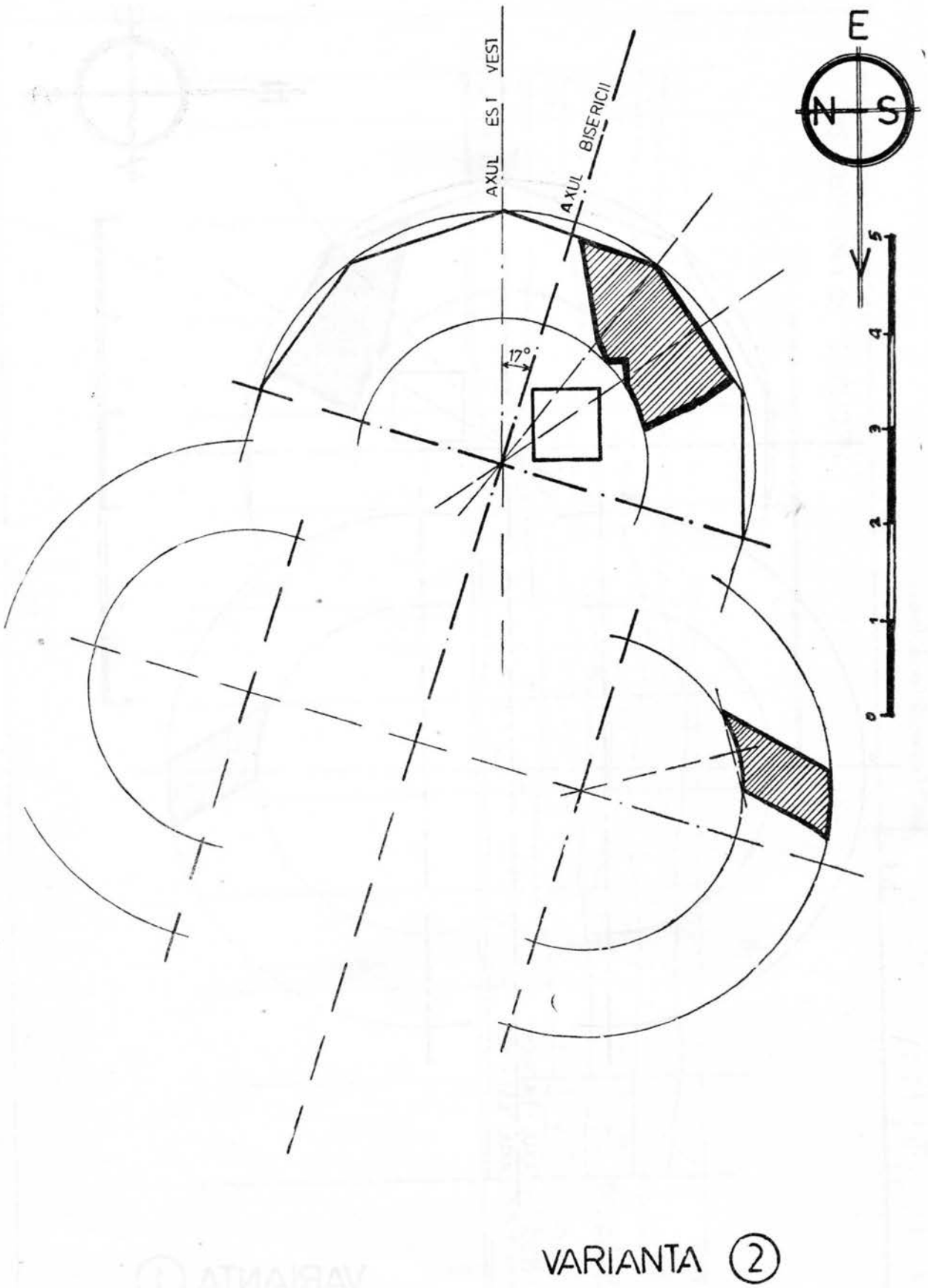

Fig. 3. Ghica-Tei. Planul bisericii. Varianta 2.

www.e-patrimoniu.ro / www.cimec.ro

pentru a măsura grosimea zidului de fundație: 95 cm, grosime înregistrată și pe celălalt fragment descoperit.

Cel de al doilea fragment, situat cu circa 3 m mai spre vest, face parte din absida sudică a naosului. Are un contur interior evident curb; săgeata curburii corespunde unui diametru de aproape 400 cm. Fața exterioară a zidului prezintă, de asemenea, o ușoară curbură ce ar corespunde unui diametru de 500 cm. Avînd, însă în vedere raza mai mare a acestei curburi, precum și faptul că din conturul exterior nu a fost examinată decît o desfășurare de 50 cm, nu trebuie respinsă în întregime nici ipoteza unui contur poligonal în fațadă și pentru absidele naosului, similar absidei estice.

Completînd curbura zidului sudic se obține un semicerc, al cărui centru se înscrie prea aproape de o presupusă axă est-vest trasată în conformitate cu amplasarea absidei altarului (varianta 1) (fig. 2). O primă posibilitate ar fi aceea ca naosul să nu fi avut abside, curbura zidului sudic datorîndu-se unei execuții deficitare. Mai plauzibil pare, însă, ca axa bisericii să nu fi fost orientată cu exactitate și să fi avut o abatere de circa 8—10° spre NV (fig. 3).

Pentru confirmarea acestei ipoteze se impune continuarea cercetării de-a lungul porțiunilor de zid găsite pînă la joncțiunea acestora, fapt ce ar preciza direcția investigațiilor pentru aflarea părții de vest (naosul și pridvorul — dacă a avut). În situația de maximă probabilitate a depistării complete a vechii biserici de la Ghica Tei, istoria arhitecturii bucureștene își va îmbogăți repertoriul cu planul inedit al unui monument din secolul al XVIII—lea, acțiune promițătoare și care merită a fi întreprinsă.

ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS AT GHICA-TEI PALACE

ABSTRACT

Im 1980, the archaeological investigations in the northern side of the princely Ghica Palace revealed the foundations of the old church, built by the Văcărești family, which were situated at about 10 meters from the western side of the present church, built by Ghica family. The area of the former monastic place was also investigated.

EXPLANATION OF THE FIGURES

Fig. 1. Ghica-Tei Palace. Profile North-South.

Fig. 2. Ghica-Tei Palace. The plan of the church. Variant 1.

Fig. 3. Ghica-Tei Palace. The plan of the church. Variant 2.

www.e-patrimoniu.ro / www.cimec.ro